

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

**VI МЕЖДУНАРОДЕН СТУДЕНТСКИ И УЧЕНИЧЕСКИ КОНКУРС ПО ПРЕВОД
„ТРАНСФОРМАЦИИ 2021“**

АЛБАНСКИ ЕЗИК – рубрика „Поезия“

MALL

Ismail Kadare

Ca pika shiu ranë mbi qelq,
Për ty unë befas ndjeva mall.
Jetojmë të dy në një qytet,
Dhe rrallë shihemi, sa rrallë.

Edhe m'u duk pak e çuditshme
Si erdh kjo vjeshtë, ky mëngjes.
Qiejt e ngrysur pa lejlekë
Dhe shirat pa ylberë në mes.

Dhe thënia e vjetër e Heraklitit
Seç m'u kujtua sot për drejt :
« Të zgjuarit janë bashkë në botë,
Kurse të fjeturit janë veç ».

Në ç'ëndërr kemi rënë kaq keq,
Që dot s'po zgjohemi ne vallë ?...
Ca pika shiu ranë mbi qelq
Dhe unë për ty seç ndjeva mall.

АЛБАНСКИ ЕЗИК – рубрика „Проза“

BESA E KOSTANDINIT

Mitrush Kuteli

Gjashtë e gjashtë dymbëdhjetë,
Doruntina trembëdhjetë!...

Ish njëherë e një mot një nënë shumë e mirë i kish dymbëdhjetë bij të hijshëm. Të trembëdhjetën kishte një bijë të bukur mbi shoqet të gjitha, që ia thoshin Doruntinë. Vasha u rrit e u bë për tu martuar. Mirëpo nga bujarët e atij vendi askush nuk e gëzoi. Të gjithë e dëshironin askush s'guxonte ta zërë nuse, sepse nuk e ndjente veten të zotin për ta marrë për shoqe. Atëherë na vjen një trim i largët; i mirë, i hijshëm, i fisëm dhe nis dërgon shkesë dallëndyshen që ta kërkojë Doruntinën nuse. E ëma dhe të njëmbëdhjetë vëllezërit e mëdhenj nuk donin t'ia jepnin, sepse trimi ndonëse i mirë e i fisëm, ishte nga një vend shumë i largët. Vetëm i vogli, Kostandini donte.

– T'ia japim zonja mëmë – thosh ai – se trimi është i mirë. Më ka hyrë në zemër.

– Kostandin biri im, cfarë po thua ti kështu? – ia kthente e ëma. Aq larg do ma shpiësh Doruntinën time? Se në e daça për gëzim, për gëzim nuk do ta kem; se në e daça për helm, për helm nuk do ta kem.

– Të jap besën zonja mëmë, se kur ta duash ti Doruntinën, qoftë për gaz qoftë për helm, vete unë e ta sjell!

Mëma dhe të njëmbëdhjetë vëllezërit u bindën: e vluan dhe e martuan Doruntinën me trimin e largët. Bënë dasmë nëntë ditë. Të dhjetën trimi mori nusen e shkoi tek dheu i tij i largët. Mëma e vasha qanë me lot kur u ndanë...

... Shumë luftra u luftuan atë mot te dheu ynë, se kish ardhur i huaji ta shkelte e ta pushtonte. Të

dymbëdhjetë vëllezërit dolën të luftojnë për vendin e tyre dhe u vranë një pas një të gjithë.

Kur iu vra djali i parë, mëma psherëtiu e tha:

– Biri im unë nuk kam helm e nuk do të të qaj, sepse ti re për dheun tënd e më mbeten dhe njëmbëdhjetë bij të tjerë për luftë.

Kur iu vranë gjashtë, që të gjashtë trima e të dashur, ajo derdhi vetëm nga një lot për secilin e bëri vetëm nga një vajtim. Po kur nisën t'i vriten dhe të tjerët, mëmës iu këput zemra dhe lëshoi një psherëtimë të madhe sa uturoi tërë vendi:

– Mjerë unë, ç'helm i madh të mos kem Doruntinën pranë në këtë zi që më mbuloi shtëpinë!

Kur u vra djali i fundit, Kostandini, mëma shkuli leshrat e bardha e thirri:

– Bobo, ç'vdekje, e nëmosura vdekje! Ti më more dymbëdhjetë bij e tani kush mund ta dijë a s'ma ke

marrë edhe bijën time të vetme, bijën time të dëshiruarën!

Kur u gdhi e shtuna e të vdekurve, mëma vajti te varret e të bijve. Dymbëdhjetë djem kish pasur,

dymbëdhjetë varre kish tani... Mbi çdo varr ndezi nga një qiri e bëri një vajtim, po mbi varr të Kostandinit ndezi dy qirinj dhe bëri dy vajtime, qau me ngashërime dhe thirri tre herë:

– O biri im! O biri im! O biri im!...

Edhe tri herë të tjera:

– O Kostandin! O Kostandin! O Konstandin!

Pastaj u shemb përdhe, pushtoi gurin e varrit e u trua:

– Kostandin, o biri im, ku është besa që më dhe, se do ma sillje Doruntinën, tët motër?
Besa jote vdiq bashkë me ty e kalbet në varr të zi!

Kështu tha dhe e lau gurin me lotët e syve.

Në mesnatë Kostandini u ngrit nga varri. Guri i varrit u bë kalë i zi si nata. Edhe dheu i zi u bë shalë e zezë si nata. Rrotulla që mbante gurin u bë fre i argjendtë. Trimi i hipi kalit, u përkul përpara, uli kryet dhe i ra me shporet. Kaptoi si frymë male e fusha, hodhi lumenj e përrenj, la prapa katunde, kodra, pyje...

Kostandini arriti te shtëpia e motrës kur kish dalë dielli. Ajo ndodhi ditë e kreme. Në shesh, përpara shtëpisë, gjeti të bijtë e të motrës, nipërit e tij, që loznin e vraponin pas dallëndysheve, I pyeti:

– Bij të zemrës, ku është zonja, mëma juaj?

– Kostandin, o zoti lalë, – i thanë ata – mëma jonë po hedh valle në fshat, atje tek bëhet dasmë.

Kostandini shkoi shpejt tek vallja e parë, pa një luzmë vashash të bukura tek këndonin e vallonin dhe tha me vete : “Të bukura jeni, moj vasha, por për mua nuk jeni, sepse unë s’jam nga kjo botë...”. Dhe u afrua të pyesë:

– Gëzuash, o vasha të bardha! A është me ju Doruntina, motra ime?

– Shko përpara trim, se do ta gjesh tek kërcen hareshëm veshur me petk të ndritshm kadifeje.

Kostandini vajti tek vallja e dytë dhe u mat të pyesë përsëri, po Doruntina e pa vetë dhe i thirri:

Dhe iu afrua e përqafoi.

Kostandini i tha:

– Doruntinë, motra ime! Eja të shkojmë. Të do zonja mëmë në shtëpi!.

Më thuaj vëlla, si të vij unë atje? Po të më dojë për gaz, do të vete të marr stolitë më të mira, por po të më dojë (mos qoftë e thënë) për helm, do vete të vishem me të zeza.

– Eja motër, ashtu si je!.

E mori në vithe të kalit. Kali ikën si shakullimë. Ata kapërcejnë si në ëndërr male e fusha, pyeje e kodra, lumenj e përenj. Hëna e yjet kanë shtangur lart e shikojnë me të drojtur.

Gjatë udhës, motra e pyet vëllanë:

– Kostandin, vëllai im, përse shpatullat e gjëra të janë mbushur me myk?

– Doruntinë, motra im, shpatullat mi ka mbuluar tymi i shkluhave në luftë. Se në vendin tonë u bënë luftra të mëdha, erdhën armiq të na shkelin dhe ne të gjithë dolëm të luftojmë.

– Kostandin, vëllathi im, përse flokët e derdhura i ke gjithë pluhur?

– Doruntinë motra ime, gjatë udhës kishte shumë pluhur dhe mi pluhrosi flokët.

– Kostandin vëllathi im, përse vëllezërit e mi të bukur si drita, s’kanë dalë përpara të na presin?

– Doruntinë, motra ime, ndoshta janë në lodër e s’presin të vemi sonte.

– Kostandin vëllathi im, përse dritaret e shtëpisë janë mbyllur sot krejt?

– Doruntinë motra ime, i kemi mbyllur se fryn erë e fortë e dimrit nga deti.

Kur arrinë pranë kishës, Kostandini i tha motrës:

– Ti shko përpara se unë dua të hyj të përgunjem!

Kostandini shkoi e hyri prapë në varr të zi. Kali u bë prapë gur, shala u bë dhë dhe freri i argjendtë u bë rrotullë. Dhe përsëri reth e qark zotëroi heshtja e vdekjes.

Ndërkaq Doruntina ngjiti shkallët dhe trokiti gazmend në derë.

– Mëmë hapma derën!

– Kush je ti që trokëllin aty tek dera?

– Hapma zonja mëmë – Jam jot bijë Doruntina.

– Ikë tutje nga ke ardhur o vdekje e shkretë. Ti mi more të dymbëdhjetë bijtë e tani ke ardhur të më

marrësh dhe mua që të mos e shoh më Doruntinën time!

– C’po thua ashtu zonja mëmë? Nuk ma njeh zërin? Besa zonja mëmë, jam unë vetë, Doruntina jote.

– Ngul gishtin tek vrima e kycit që të ta shoh e të ta njoh.

Doruntina nguli gishtin e vogël tek vrima e kycit – atë gisht të hollë e të bardhë. Mëma ia njohu sakaq e i hapi derën.

– Kush të solli këtu, o zemra ime?

– Më solli Kostandini, im vëlla.

– Cili Kostandin, moj bijë? Kostandini im ka vdekur bashkë me të njëmbëdhjetë vëllezërit e tjerë. U vranë në luftë...

Dhe si rinin të dyja,

njëra tek praku e tjetra në derë,

plasën si qelqi me verë...

ZEMRA E NËNËS

Odhise Grillo

Na ishte një herë një kohë që s'mbahet mend një nënë me shpirt aq të madh e aq të gjerë, sa edhe qiejt bashkë e oqeanet nuk ia kalonin dot. Në zemrën e saj kishte vend për gjithçka të bukur e të mirë që ka bota, po asnjë thërrime vend për të këqijat e të shëmtuarat që ndodhin në gjithësi...

Më shumë vend nga të gjithë tjerët në zemrën e nënës zinte djali i saj. Edhe ai, si nëna e vet, e kishte zemrën flori e shkuar floririt. Dhe donte gjithçka të mirë e urrente çdo të keqe, Vendin kryesor në zemrën e tij e zinte e ëma, te cilën thoshin se e donte më tepër se veten e vet. Po donte edhe një vajzë shumë më shumë se veten e vet e se nënën...

Se ajo ishte më e bukur se shtojzovallet dhe më e bukur e më e mirë se e Bukura e Dheut. Për të linte edhe mendtë e kokës, e jepte dhe jetën e vet. Meqë djali e donte shumë e shumë vajzën, edhe pse nëna kishte dëgjuar se ishte tepër e përkëdhelur, tekanjoze dhe e prapë, pranoi, ia dha djalit bekimin dhe çifti u martua. Qysh ditën e parë që shkeli në shtëpinë e të shoqit, nusja morri gjuhën e gjarpërit, që mbante të fshehur dhe derdhi një pikë helm në zemrën e burrit të vet:

-Ti do më shumë nënën tënde se mua!- i tha.

-Jo.-iu përbetua djali. -Ju dua të dyjave njëjloj e më shumë se veten.

-Ashtu?- u tërbua e shoqja. -Po të më duash njëjloj sa nënën është pak për mua. Prandaj qysh këtë çast ta ndash. E dua dashurinë tënde vetëm për vete. Nuk kam qejf ta ndaj me të tjerët.

Djali uli sytë e vari kokën dhe shkoj drejt te e ëma. Zemra e nënës e ndjeu se i biri ishte i vrarë në shpirt dhe e pyeti:

-C'ke o bir i nënës, që je kaq i trishtuar?

-Kështu e kështu më tha nusja...Vërtetë e dua shumë se është më e bukur e më e mirë se zanat dhe se e Bukura e Dheut, po do ta ndaj se nuk është për mua, gjersa nuk të do ty. Unë ju dua si sytë e ballit të dyjave.

-Fjalë është ajo, që thua, o bir? Si ta nxë goja e ta thotë zemra ta ndash nusen, te cilën e do më tepër se veten tënde?

-Jo o bir. Më mirë më ndaj mua, se zemra e nënës ka vend për gaze e helme më shumë se çdokush, në këtë e në atë botë...

Djali u kthye zemërvrare tek e shoqja dhe i tha:

- Ta plotësova dëshirën e dashur, e ndava nënën.

- Sa mirë- u lumturua ajo dhe iu hodh në qafë.

E gushi dhe e puthi në faqe, në sy, në buzë.

Nja dy ditë deti që kishte nusja në zemër ra në fashe nga gëzimi që e ndau djalin nga nëna. Mirëpo me të marrë vesh se i shoqi kishte qenë tek e ëma për vizite, deti në zemrën e nuses ngriti dallgë e u tërbua:

-Ti s'më do mua.- i tha te shoqit.

-Ti do më shumë nënën tënde. Vërtetë u ndave prej saj po aty e ke mendjen, sytë zemrën dhe këmbët të çojnë gjithmonë te dhoma e saj.

-Jo iu përgjigj djali me zemrën e vrarë. -Ju dua të dyjave njëjloj e më tepër se veten time...

- Ashtu? Ti s'më dashke fare. Më shumë do nënën tënde, gjersa na do të dyjave njëjloj.

Unë kërkoi të më duash vetëm mua dhe asnjë tjetër. Merr vesh apo jo? Nuk dua ta ndash dashurinë në dysh. Dua të të kem vetëm për vete.

-Po për vete më ke natë e ditë. Me ty bie me ty ngrihem. Me ty nga mëngjesi në mbrëmje e nga mbrëmja në mëngjes...

-Nuk më mjafton kaq. Dua që ta dëbosh nënën nga shtëpia dhe të mbetemi vetëm ne të dy. Kështu do të jemi të qetë dhe të lumtur si asnjë çift tjetër.

-Si ta bëj këtë të pabërë? A dëbohet nëna që më ka bërë kokën?- u ankua djali. – A përzihet nëna nga shtëpia?

-Mirë atëherë, më dëbo mua.- iu përgjigj e shoqja. -Ose më mirë po iki vetë.- Dhe rrëmbeu këpucët, çantën në duar e iku si furtunë. Nga pas u përplas dera plot tërsëllimë. Uli sytë e vari kokën djali dhe shkoi tek e ëma.

Zemra e nënës e ndjeu se i biri ishte i vranë e i copëtuar në shpirt dhe e pyeti:

– C’ke o bir i nënës, që je kaq i mërzhitur e i dërrmuar?

– Kështu e kështu më ka thënë nusja...Vërtet e dua me shpirt se është më e mirë dhe më e bukur se zanat e malit dhe e Bukura e Dheut, po do ta ndaj se nuk është për mua gjersa nuk te do ty.

– Fjalë është ajo që thua o bir? Si ta nxë goja e ta thotë zemra të ndash nusen, të cilën e do më tepër se veten tënde?

– Jo o bir. Më mirë po iki unë nga shtëpia se zemra e nënës duron më shumë gaz e helm se çdokush në këtë botë. Mjafton që të jeni të lumtur...

Djali shkoi zemërvranë te shtëpia e së shoqes dhe i tha:

– Kthehu, të lutem, se ta plotësova dëshirën: Nëna iku e shkoi në fshat t’i ngrysë vetëm ditët e pleqërisë dhe na bekoj përsëri e na uroi të jemi të lumtur.

– Ne do të jemi të lumtur kur të na lerë vetëm të dyve, u gëzua e shoqja dhe iu hodh në qafë. E gushi dhe e puthi në faqe, në sy, në buzë. Dhe u kthye duke kërcyer në shtëpinë e të shoqit.

Nja dy ditë tufani që kishte nusja në tmerr ra në fashe. Mirëpo pas një jave shpërtheu me fuqinë e skëterrës e të ferrit dhe nusja iu vërsul djalit.

– Ti s’më do mua. Vërtet e çove në fshat, po mendjen sytë e zemrës i ke tek ajo, prandaj i dërgove para e ushqime me tèt kushëri, apo jo?

– Ia dërgova që të mos vdesë nga uria e të mos lypj rrugëve, se s’ka tjetër të ardhur. Ty të dua sa s’kam fjalë si të ta tregoj. Më beso, të dua më shumë se veten time. Po edhe atë e dua. se e kam nënë...

– Ashtu? Ti s’më dashke hiç fare. Më shumë do nënën tënde. Po të më duash ashtu siç thua, shko vraje nënën, se plakë është, e ka ngrënë çairin e vet...

Djali shkuli flokët dhe u hodh përpjete sikur ta kishin pickuar njëmijë grerëza bashkë e ta kishin kafshuar një mijë gjarpërinj tok:

– Fjalë është ajo që thua? Mblidh mendjen e veten, o grua, se unë s’vë asnjë tjetër mbi ty. Ja ku po ta them për të njëmijtën herë: të dua më shumë se veten. Po edhe nënën e dua se më ka bërë kokën. Si mund ta vras me duart e mia?

Nusja përplasi këmbët në dysheme e u hodh në tavan duke ulëritur:

– Thuaj se më do më shumë se veten e se nënën!

Djali u kalamend e tha me vete:

“Këto që do t’i them tani, mos i beso, o Zot, se s’janë të vërteta. Nuk kam si të bëj prandaj po i them... Më duhet të qetësoj nusen se është e marrosur e s’di c’thotë... Pastaj e dua shumë se është e mirë dhe e bukur si shtojzavalle dhe si e Bukura e Dheut”.

Pasi tha kështu me vete, nxori disa fjalë si të ishte belbacuk:

– Të dua më shumë se veten, edhe më shumë se nënën...

– Atëherë merre në duar këtë shish dhe shko e ngulja nënës në zemër,- ulëriti nusja si ta kishin zënë xhindet.

– Dhe zemrën e saj ma sill këtu që ta shoh me sytë e mi e të besoj se e ke vrarë me te vërtetë.

Djali u drodh si ta kishin zënë ethet e gushtit dhe iku nga sytë këmbët me thikë në dorë e të nesërmen arriti në fshat gjysmë i gjallë e gjysmë i çmendur.

Zemra e nënës sa e pa, e ndjeu se ç'furtunë ziente ne shpirtin e te birit.

– C'ke, o shpirt, qee je kaq i vrarë e i dërrmuar, sikur te vish nga qoftëlargu?

– Kështu e kështu më ka thënë nusja...

Vërtet e dua me shpirt e më shumë se veten, se është e mirë dhe më e bukur se shtojzovallet e se e Bukura e Dheut, po do ta ndaj se nuk është për mua gjersa kërkon të të vrasë e t'i çoj zemrën tënde...

– Fjalë është ajo që thua, o bir? Si ta thotë goja e si ta nxë zemra ta ndash nusen, që e do më shumë se veten tënde? Një mijë herë jo. Më mirë më vra mua se zemra e nënës duron më shumë gaze e helme se ç'dokush në këtë e në atë botë. Unë jam plakë tani, kurse ju jeni të rinj dhe e keni përpara jetën. Unë e hëngra jetën time dhe ditët i kam te numëruara. Ani se do te vdes, ju te jeni mirë dhe te lumtur. Dëgjoma edhe fjalën e fundit dhe mbaje vath në vesh për tërë jetën: Nusen ta duash më shumë se veten e se nënën se me atë do të jetosh. Me atë do të gëzosh, do të qash e do të qeshësh, do të lindësh e do të rritësh fëmijë... Eja, pra, o bir, o merre zemrën time se ta jap me gjithë shpirt. Dhe çoja nuses tënde që të qetësohet, të gazmohet e të lumturohet. Se po te jesh ti me nusen i lumtur në këtë botë edhe unë do te jem e lumtur në botën e përtejme. Dhe duke thënë këto fjalë i rrëmbeu thikën nga duart e të birit.

Djali i ra në gjunjë para këmbëve dhe zuri te qajë me lot të nxehtë duke ulëritur:

– Nënë, mos! Mos, mos, mos!

Po ishte tepër vonë: nëna e kishte çarë kraharorin me thikën që i rrëmbeu të birit, e ndau zemrën nga trupi i vet dhe ia vuri në duar duke thënë:

– Vrapo për te nusja e çoja zemrën time dhe...qofshi...të lumtur.

I mbytur nga lotët, djersët dhe gjaku që kullonte nga zemra e nënës, djali u nis për te e shoqja duke ecur qorrazi e marramendsh se nuk shihte më as me sy e as me mendje.

Duke nxituar nëpër kalldrëmet e fshatit diku u pengua e rrëshqiti dhe u vra në ballë, në duar e në këmbë.

Nga dhembja bërtiti me të madhe!

– Nënë!

– U vrave, o bir! u dëgjua një zë i dhembshur e i shuar...

Kishte folur zemra e nënës që përpëlitej ende në pëllëmbën e dorës së të birit, të cilën po ia çonte nuses se vet që ishte më e mirë e më e bukur se zanat e malit dhe se e Bukura e Dheut vete.